

Белан Ганна Валеріївна
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри
педагогіки, психології й
освітнього менеджменту
Херсонського державного
університету

ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО В СВІТОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Домінантною тенденцією функціонування суспільства XXI століття є постійні трансформації у всіх сферах: економічній, політичній, громадсько-культурній тощо. Сучасна людина знаходиться у вирі перманентних змін, які торкаються усіх аспектів її життєдіяльності, що призводить до зміщень її особистих пріоритетів і цінностей, вимагає прийняття непростих щоденних рішень, як побутових, так і екзистенційних, які несуть у собі пролонговані наслідки для її подальшої долі. У такому контексті великого значення набуває вміння особистості адаптуватися до швидкозмінних життєвих обставин, сприймати нестабільність як можливість до саморозвитку і самовдосконалення, розвивати здатність до самовизначення в наявних суспільних умовах у відповідності як до шкали загальнолюдських цінностей, так і власних аксіологічних пріоритетів. Аксиоматичним є твердження, що важливу роль у формуванні таких умінь людини відіграє освіта, основним завданням якої є підготовка дитини до наявних суспільних реалій шляхом надання їй необхідних життєвих компетентностей та стратегій саморозвитку. Основними завданнями освіти сьогодні є розвиток творчого потенціалу особистості, формування навичок самостійного пізнання дійсності, навчання критичного осмислення будь-яких життєвих ситуацій і проблем. Вирішенню цих завдань нині сприяє розробка низки програм, методик, практик, які спрямовані на формування самодостатньої, цілісної, творчої, думаючої людини, гідного свідомого громадянина своєї держави, високоморального члена суспільства. В контексті

нашої наукової розвідки акцентуємо на одній із таких програм під назвою «Філософія для дітей», яка має понад сорокарічний досвід поширення у світовому освітньому просторі, викликаючи науковий інтерес сучасних вітчизняних дослідників. У працях Н.С.Юліної «Філософия для детей» (1993), О.В.Сухомлинської «Філософія для дітей як педагогічна проблема» (2002), Г.П.Іванчук «Зміст і завдання програми Метью Ліпмана «Філософія для дітей» (2003), Н.Адаменко «Спільнота дослідників» М.Ліпмана : філософські запитання обговорення, аргументації та контраргументації вустами дітей» (2011), С.О.Ганаби «Навчати мисленню» : епістеміологічний проект Метью Ліпмана» (2013) та інших проаналізовано зміст і сутність понять «філософія для дітей», «критичне мислення», «рефлексивне мислення» тощо, розкрито основні положення і шляхи реалізації цієї програми в навчально-виховному процесі, особливості організації «співтовариства дослідників» у проблемно-пошуковій діяльності суб'єктів навчальної взаємодії (учитель-учень, учень-учень) з метою креативного розгляду та осмислення отриманих знань.

Побудова навчально-виховного процесу у вітчизняних закладах освіти на основі утвердження загальнолюдських та національних цінностей, здійснення особистісно-орієнтованого підходу до дитини, виховання полікультурності, громадянськості, моральності має спиратися також і на ґрунтовне вивчення та глибоке розуміння основних виховних і дидактичних положень, ідей педагогів, вчених, культурно-освітніх діячів України в попередні періоди розвитку педагогічної думки.

За умов інтеграції національної системи освіти в міжнародний освітній простір на засадах пріоритету національних інтересів, толерантності в оцінюванні та адаптації здобутків вітчизняної та зарубіжної педагогічної науки до потреб сучасності особливого значення набувають питання репрезентативного вивчення творчої спадщини тих визначних освітян, педагогів України, які сприяли активізації інноваційних процесів у царині національної педагогічної думки та онтологічним пошукам у сфері наукового пізнання і світового виміру. Зважаючи на зазначене, особливої актуальності в умовах сьогодення набуває дослідження внеску видатного педагога, гуманіста і мислителя ХХ століття – Василя Олександровича Сухомлинського, наукова спадщина якого залишається іманентним джерелом розвитку сучасної науки про освіту, розвиток і виховання підростаючого покоління.

Вивчення доробку В.О.Сухомлинського як вченого і педагога в історичній ретроспективі має тривалі хронологічні межі і є якісно-динамічним науковим процесом. Розгляд його творчої діяльності в діахронії приводить сучасну педагогічну науку до розуміння усієї глибини значення науково-педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського, що включає і теоретичні, і прагматично-педагогічні аспекти.

Стверджуємо, що ретроспективний історіографічний і науковий аналіз історико-педагогічних праць, монографій, дисертаційних досліджень, наукових статей, літературних творів, документальних нарисів публіцистичного та художнього характеру, матеріалів ювілейних науково-практичних конференцій та педагогічних читань, присвячених розгляду актуальних проблем спадщини В.О.Сухомлинського, засвідчує постійний підвищений інтерес науковців і педагогічної громадськості передусім до його педагогічної системи. Різновекторність та велика кількість праць, присвячених вивченню науково-творчої спадщини В.О.Сухомлинського створила можливість виділити у окремий наукознавчий напрям в історико-педагогічній науці - «сухомлиністику». Слід відзначити, що значна кількість досліджень у рамках даної галузі зумовила появу низки і систематизуючих та узагальнюючих праць, в яких, на основі проблемно-тематичного підходу, хронологічного критерію здійснено історико-педагогічний аналіз досліджень вітчизняних учених, присвячених різним аспектам творчої системи В.О.Сухомлинського (з позицій радянської методології, об'єктивно наукового, аксіологічного підходів); визначено основні етапи історичного розвитку сухомлиністики; розроблено типологію наукових підходів до вивчення системи В.Сухомлинського за формою досліджень, характером аналізу спадщини педагога, за напрямками розкриття змісту його творчості та за зверненням до певних вікових періодів розвитку дитини тощо.

Зміст усього масиву досліджень В.О.Сухомлинського як педагогічної персоналії – це спроба оцінити його як суб'єкта, каталізатора наукового процесу, творця наукових відкриттів, як ученого, ідеї якого стали безцінним надбанням педагогічної науки, призвели до утворення концептуальних змін у її розвитку. Узагальнення тих завдань, що ставили перед собою представники сухомлиністики в часових рамках конкретної епохи, - це поцінування найбільш значного внеску вченого у розвиток педагогічного знання, завдяки якому В.О.Сухомлинський увійшов в аннали історії науки, значимість його

окремих праць, їх порівняльна цінність, співвіднесеність із минулим та майбутнім педагогічної науки.